

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 maja 2016 roku - nr (...) - Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I Oddział w Ł. na podstawie art. 84 ust. 8 w zw. z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, po rozpatrzeniu wniosku z dnia 11 marca 2016 roku odmówił M. K. (wcześniej T.) odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego, określonych decyzją z dnia 27 listopada 2014 roku - znak (...) w wysokości 13.676,58 zł. W uzasadnieniu decyzji ZUS wskazał, że decyzją z dnia 27 listopada 2014 roku - znak (...) zobowiązał M. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego za okres od listopada 2013 roku do sierpnia 2014 roku w kwocie 13.676,58 zł. Ubezpieczona zwróciła się o umorzenie zadłużenia z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego motywując wniosek trudną sytuacją materialną. Organ rentowy powołując się na art. 84 ust. 8 ustawy systemowej uznał, że nie zachodzą przesłanki do pozytywnego rozpatrzenia wniosku w sprawie odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, a osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z należnymi odsetkami za zwłokę, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego (art. 84 ust. 1 ustawy systemowej). Zdaniem organu rentowego sytuacja materialna i osobista ubezpieczonej, choć trudna pozwala na zabezpieczenie środków finansowych na spłatę nienależnie pobranych świadczeń. Wnioskodawczyni nie pobiera zasiłku z pomocy społecznej i nie jest objęta innymi formami pomocy instytucjonalnej. ZUS wskazał, ponadto, że z uwagi na to, że ubezpieczona nie wywiązała się z warunków przedstawionych

w piśmie organu rentowego z dnia 9 lutego 2016 roku, jej wniosek o rozłożenie na raty nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego pozostawiono bez rozpatrzenia.

/decyzja - k. 17 - 17 verte/

Odwołanie od ww. decyzji w dniu 16 czerwca 2016 roku złożyła M. K., wnosząc o jej zmianę. Podniosła, że nie miała świadomości, że świadczenie

w postaci renty rodzinnej pobiera nienależnie. Wskazała, że ocena jej sytuacji materialnej i osobistej dokonana przez ZUS nie oddaje rzeczywistego stanu rzeczy.

/odwołanie - k. 2 - 3/

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 29 czerwca 2016 roku organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, argumentując jak w treści zaskarżonej decyzji.

/odpowiedź na odwołanie - k. 5 - 5 verte/

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie. Ubezpieczona poparła odwołanie. Oświadczyła, że wnosi o rozłożenie należności, na raty w razie gdyby jej umorzenie nie było możliwe. Pełnomocnik ZUS wniósł o oddalenie odwołania.

/stanowiska stron - e-protokół z dnia 13 lutego 2017 roku - 00:17:12 - 00:19:34 - płyta - k. 18; protokół z dnia 21 czerwca 2017 roku - k. 46 - 47/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona urodziła się w dniu (...).

/okoliczność bezsporna/

Ubezpieczona od dnia 1 lutego 1993 roku pobierała rentę rodzinną przyznaną w drodze wyjątku przez Prezesa ZUS.

/okoliczność bezsporna/

Rodzice ubezpieczonej zginęli w wypadku, gdy była dzieckiem.

/okoliczność bezsporna/

Decyzją z dnia 27 listopada 2014 roku - znak (...) - Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał M. T. (obecnie K.) do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 listopada 2013 roku do 31 sierpnia 2014 roku w kwocie 12.253,02 zł - w tym dodatku dla sieroty w wysokości 3.861,72 zł i odsetek za okres od 1 listopada 2013 roku do 27 listopada 2014 roku w kwocie 1091,55 zł.

/okoliczność bezsporna, a nadto decyzja - k. 1 akt ZUS/

Wyrokiem z dnia 14 października 2015 roku wydanym w sprawie o sygn. akt VIII U 662/15 Sąd Okręgowy w Łodzi VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpatrzeniu odwołania ubezpieczonej od decyzji ZUS z dnia 27 listopada 2014 roku oddalił odwołanie, a wniosek M. K. z dnia 14 października 2015 roku o umorzenie pobranego świadczenia za okres od 1 listopada 2013 roku do 31 sierpnia 2014 roku, rozłożenie na raty lub odroczenie terminu płatności przekazał do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. celem rozpoznania. Wyrok ten jest prawomocny od dnia 5 listopada 2015 roku.

/okoliczność bezsporna, a nadto wyrok wraz z zarządzeniem - k. 34 i 34 verte załączonych akt VIII U 662/15/

Ubezpieczona od dnia 1 lutego 2017 roku jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę na czas określony do dnia 30 kwietnia 2019 roku za wynagrodzeniem w wysokości 2.000,00 zł brutto. Wcześniej pracowała na podstawie umowy zlecenia i zarabiała do 1.200 zł miesięcznie. Mąż wnioskodawczyni - D. K., nie pracuje. Wcześniej uzyskiwał dochody w wysokości 1.300 zł miesięcznie. Ubezpieczona ma 2 - letnie dziecko. Małżonkowie nie mieszkają razem i nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego. D. K. łoży na utrzymanie dziecka na miarę możliwości finansowych. Jeśli ma pieniądze kupuje mleko i pieluchy dla dziecka.

/zeznania ubezpieczonej - protokół z dnia 21 czerwca 2017 roku - k. 46 verte

w zw. z e-protokół z dnia 13 lutego 2017 roku - 00:03:31 - 00:17:12 - płyta - k. 18; zaświadczenie - k. 25/

Ubezpieczona ma wykształcenie średnie. Ukończyła szkołę policealną w zawodzie opiekuna medycznego. Nie pracuje w swoim wyuczonym zawodzie.

/zeznania ubezpieczonej - protokół z dnia 21 czerwca 2017 roku - k. 46 verte/

Ubezpieczona w 2016 roku osiągnęła dochód w wysokości 15.780,90 zł. Mąż ubezpieczonej - D. K. uzyskał w 2016 roku dochód w wysokości 19.832,00 zł.

/deklaracje - k. 26 - 44/

Ubezpieczona jest właścicielem zajmowanego z dzieckiem mieszkania. Jest to kawalerka. Stałe wydatki ubezpieczonej obejmują do 500 zł tytułem opłat za mieszkanie wraz z ogrzewaniem, 400 zł na utrzymanie dziecka i 400 zł wydatków na wyżywienie. Ubezpieczona spłaca również zadłużenie na karcie kredytowej.

/zeznania ubezpieczonej - protokół z dnia 21 czerwca 2017 roku - k. 46 verte

w zw. z e-protokół z dnia 13 lutego 2017 roku - 00:03:31 - 00:17:12 - płyta - k. 18/

W czasie, gdy ubezpieczona pracuje, jej dzieckiem zajmują się dziadkowie albo mąż. Dziadkowie nie pomagają jej w żaden sposób finansowo. Wnioskodawczyni pozostaje w faktycznej separacji z mężem. Odwołująca nie składała pozwu przeciwko mężowi o alimenty.

/zeznania ubezpieczonej - protokół z dnia 21 czerwca 2017 roku - k. 46 verte w zw. z e-protokół z dnia 13 lutego 2017 roku - 00:03:31 - 00:17:12 - płyta - k. 18/

Decyzją z dnia 11 maja 2016 roku - nr (...) - Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I Oddział w Ł. na podstawie art. 84 ust. 8 w zw. z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, po rozpatrzeniu wniosku z dnia 11 marca 2016 roku odmówił M. K. (wcześniej T.) odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego, określonych decyzją z dnia 27 listopada 2014 roku - znak (...) w wysokości 13.676,58 zł.

/decyzja - k. 17 - 17 verte/

Tak ustalony stan faktyczny zasadniczo nie był sporny pomiędzy stronami. Organ rentowy nie kwestionował podawanych przez ubezpieczoną informacji na temat sytuacji osobistej i materialnej. Przedmiotem sporu była bowiem ocena tej sytuacji w kontekście

art. 84 ust. 8 ustawy systemowej. Bezspornym było również, że ubezpieczona odwołała się od decyzji ZUS z dnia 27 listopada 2014 roku - znak (...) oraz, że tutejszy Sąd rozpoznał tę sprawę prawomocnym wyrokiem z dnia 14 października 2015 roku (sygn. akt VIII U 662/15). Szczegółowych ustaleń Sąd Okręgowy w Łodzi dokonał w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, w tym na podstawie powołanych dokumentów znajdujących się w aktach ZUS.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest częściowo zasadne, co skutkuje zmianą zaskarżonej decyzji.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 887 ze zm.) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2).

Wskazać należy jednak, że ubezpieczona została zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia decyzją z dnia 27 listopada 2014 roku i prawidłowość tej decyzji została już prawomocnie przesądzona wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 października 2015 roku wydanym w sprawie o sygn. akt VIII U 662/15.

W powołanej sprawie oddalono odwołanie ubezpieczonej od decyzji z dnia 27 listopada 2014 roku, a jednocześnie w punkcie 2 sentencji wyroku wnioski ubezpieczonej o umorzenie pobranego świadczenia za okres od 1 listopada 2013 roku do 31 sierpnia 2014 roku, rozłożenie na raty lub odroczenie terminu płatności Sąd przekazał do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. celem rozpoznania.

Zgodnie z art. 366 k.p.c. wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Sąd w ramach niniejszego postępowania nie rozważał już zatem, czy wnioskodawczyni zasadnie została zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 listopada 2013 roku do 31 sierpnia 2014 roku w kwocie 12.253,02 zł - w tym dodatku dla sieroty w wysokości 3.861,72 zł i odsetek za okres od 1 listopada 2013 roku do 27 listopada 2014 roku

w kwocie 1.091,55 zł. Kwestia ta została już bowiem prawomocnie osądzona wyrokiem z dnia 14 października 2015 roku wydanym w sprawie o sygn. akt VIII U 662/15.

Zważyć należy przy tym, że to właśnie na skutek rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 2 sentencji tego wyroku ZUS wydał rozpatrywaną w niniejszym postępowaniu decyzję z dnia 11 maja 2016 roku, uznając że nie zachodzą przesłanki do pozytywnego rozpatrzenia wniosku o odstąpienie od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń.

Decyzja ta przenosi spór pomiędzy stronami na grunt regulacji zawartej w art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 963 ze zm.). Przedmiotem niniejszego postępowania jest bowiem, czy zachodzą podstawy do odstąpienia przez ZUS od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczenia terminu ich płatności albo rozłożenia ich na raty. Zgodnie z powołanym przepisem, ZUS może odstąpić od takiego żądania, jeśli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Zgodnie z jednolitym poglądem wyrażanym w orzecznictwie art. 84 ust. 8 ustawy systemowej nie powinien być interpretowany rozszerzająco. Jako przykładowe okoliczności uzasadniające zastosowanie tego przepisu wskazuje się: brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń; ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania; ciężką chorobę powodującą niezdolność do pracy lub niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka jej rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu; wiek osoby zobowiązanej; zdarzenia losowe powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej.

W orzecznictwie wskazuje się ponadto, że dokonując oceny, czy opisane okoliczności wystąpiły należy kierować się stanem majątkowym i rodzinnym dłużnika, jak też realną możliwością zwrotu, w tym możliwością podjęcia pracy pozwalającej na zwrot świadczeń. (tak też m. in. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 10 marca 2016 roku, sygn. akt III AUa 521/15, publ. LEX nr 2090465; Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 8 marca 2016 roku, sygn. akt III AUa 1703/15, publ. LEX nr 2005586; Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 3 października 2014 roku, sygn. akt III AUa 2591/13, publ. LEX nr (...)).

Szczególnie uzasadnione okoliczności, o których mowa w art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy systemowej muszą zatem dotyczyć możliwości wykonania obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. W ocenie Sądu sytuacja finansowa i rodzinna ubezpieczonej jest szczególna. W pierwszej kolejności wskazać należy, że okolicznością, która legła u podstaw decyzji Prezesa ZUS o przyznaniu ubezpieczonej prawa do renty rodzinnej w drodze wyjątku była utrata obojga rodziców w bardzo wczesnym dzieciństwie. Zdarzenie to z pewnością naznaczyło dalsze życie ubezpieczonej i znacznie ograniczyło możliwości uzyskania przez nią wsparcia, w tym finansowego na kolejnych etapach życia.

Ubezpieczona jest obecnie osobą młodą, która godzi pracę zawodową z wychowywaniem dziecka. Utrzymuje siebie i dziecko za minimalne wynagrodzenie. Pomoc finansowa ze strony męża jest symboliczna. Dochody obojga w skali roku nie są wysokie. Uznać należy, że wynagrodzenie pobierane przez ubezpieczoną ledwo starcza na skromne życie jej i dziecka. Jej możliwości zwrotu nienależnie pobranych świadczeń są zatem znacznie ograniczone, choć ubezpieczona nie jest ich zupełnie pozbawiona.

Ubezpieczona ma stałą pracę, chociaż wynagradzaną na poziomie minimalnego wynagrodzenia. W czasie pracy może zostawiać dziecko pod opieką męża lub dziadków. Nie ponosi zatem żadnych kosztów z tym związanych. Ubezpieczonej udało się też ukończyć szkołę średnią i policealną szkołę zawodową. Ubezpieczona nie jest osobą nieporadną. Potrafi

samodzielnie zadbać o ochronę własnych praw i interesów. Celem zabezpieczenia interesów materialnych dziecka może również wystąpić przeciwko ojcu dziecka o zasądzenie alimentów.

Zgodne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego jest przyjęcie, że przy aktualnej sytuacji na rynku pracy osobom młodym trudno jest znaleźć godziwie opłacaną pracę. Zasadne zatem jest uznanie, że wnioskodawczyni ma ograniczone możliwości podjęcia pracy zarobkowej pozwalającej na zwrot pełnej kwoty należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń bez pobawienia jej i jej dziecka niezbędnych środków utrzymania.

W przedstawionej wyżej trudnej sytuacji finansowej wnioskodawczyni i jej dziecka przyjąć należy, że w przypadku zwrotu pełnej kwoty należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń zarówno zobowiązana jak i jej dziecko zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga zaś, że przepis art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych spełnia funkcję ochronną - jego celem jest w szczególności zabezpieczenie zobowiązanych do spłaty należności przypadających na rzecz organu rentowego przed pozbawieniem ich wskutek powyższego możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Organ rentowy, wydając zaskarżoną decyzję, winien - kierując się zasadą uwzględniania słusznego interesu obywateli - baczyć również na wskazany powyżej cel regulacji (por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 08 stycznia 2008 r., w sprawie III AUa 1826/06, publik.).

W ocenie Sądu Okręgowego w okolicznościach niniejszej sprawy zasadne jest przyjęcie, że zachodzą „szczególnie uzasadnione okoliczności” w rozumieniu art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w postaci możliwości pozbawienia, w przypadku zwrotu całej należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, wnioskodawczyni i jej dziecka niezbędnych środków utrzymania, dające podstawę do odstąpienia od żądania zwrotu tych należności w części, tj. w 50 %.

Mając na względzie wszystkie te ustalenia dotyczące sytuacji osobistej, majątkowej i rodzinnej ubezpieczonej Sąd uznał, że zasadnym jest zmiana zaskarżonej decyzji i zobowiązał

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. do odstąpienia w 50% od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego określonych decyzją z dnia 27 listopada 2014 roku, znak (...) w kwocie 13.678,58 zł oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd na podstawie art. art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. częściowo zmienił zatem zaskarżoną decyzję orzekając jak w punkcie 1 sentencji wyroku i na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie w pozostałym zakresie w punkcie 2 sentencji wyroku.

Ponadto Sąd przekazał wniosek M. K. o udzielenie układu ratalnego na spłatę pozostałego zadłużenia przekazał do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. celem rozpoznania.

Sąd formułując treść rozstrzygnięcia w tym zakresie miał na uwadze treść art. 476 § 2 k.p.c., który wymienia sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, wskazując że są to sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowy dotyczących m. in. rent i emerytur.

Jak zaś stanowi art. 477⁹ § 1 k.p.c. odwołanie od decyzji organów rentowych wnosi się na piśmie do organu, który wydał decyzję lub do protokołu sporządzonego przez ten organ, w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji.

W orzecnictwie zgodnie przyjmuje się, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych kognicję sądu ubezpieczeń społecznych określa art. 476 § 2 w związku

z art. 477⁹ k.p.c. Stąd zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie

przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tej decyzji (tak m. in. SN w wyroku z dnia

28 kwietnia 2016 r., sygn. akt I UK 156/15, publ. LEX nr 2051472, Sąd Apelacyjny w B. z dnia 24 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa 516/15, publ. LEX nr 1950429).

Zgodnie z art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy, sąd przyjmuje to żądanie do protokołu i przekazuje go do rozpoznania organowi rentowemu. Wobec jednoznacznej treści cytowanego przepisu, Sąd w niniejszej sprawie nie mógł rozpoznać żądania ubezpieczonej w zakresie roszczenia o udzielenie układu ratalnego na spłatę pozostałego zadłużenia i zobowiązany był to żądanie przekazać do rozpoznania organowi rentowemu (por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 15 marca 2016 roku, sygn. akt III AUa 1659/15, publ. LEX nr 2026172).

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł jak w punkcie 3 sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego, wypożyczając akta ZUS oraz doręczając odpisy protokołów rozpraw zgodnie z wnioskiem – k.50

24 lipca 2017 roku

M.U.